

Liiklusõnnetuste põhjuste väljaselgitamise ekspertkomisjoni poolt 2024. aastal menetletud juhtumites¹ toodud ettepanekud meetmete rakendamiseks liiklusohutuse tagamisel

Iga komisjoni poolt uuritud liiklusõnnetuse kohta koostatud kokkuvõttes on ekspertide poolt toodud välja riskitegurid ja asjaolud, mis võisid omada mõju antud liiklusõnnetuse toimumisele ja tagajärgede raskusastmele. Samuti on tehtud ettepanekud analoogsete õnnetuste vältimiseks tulevikus. Ettepanekud on tehtud lähtuvalt õnnetuse toimumist või selle raskusastet mõjutanud riskiteguritest ning seejuures ei ole hinnatud meetmete rakendamisega kaasnevaid muid aspekte, näiteks ettepaneku majanduslikku mõju või tasuvust, sotsiaalset mõju jms.

Sageli on liiklusõnnetuste puhul tegemist riskiteguritega, mis korduvad aasta-aastalt. Sellisteks teguriteks on:

- juhtide puhul sõiduki juhtimine joobeseisundis (14)², lubatud sõidukiiruse ületamine või kiiruse valikul tee- ja ilmaoludega mitteamvestamine (17), turvavarustuse mittekasutamine juhi või sõitjate poolt (5), manöövri sooritamisel selle ohutuses mitte veendumine (11) ning sõiduki juhtimine, omamata vastava kategooria sõiduki juhtimisõigust (2);
- jalakäijate puhul sõidutee ületamine veendumata teeületamise ohutuses (5) ning pimedal ajal teel liikudes helkuri või valgusallika mittekasutamine (5).

Tulenevalt samasugustest ja korduvastest riskiteguritest, korduvad ka ettepanekud, mis puudutavad juhtidele ja jalakäijatele suunatud ennetustööd ning jätkuvat suurendatud tähelepanu pööramise vajadust liiklusjärelevalve käigus korduvate riskiteguritena märgitud liiklusnõuete eirajate väljaselgitamiseks.

Järgnevalt on toodud need ettepanekud, mis on 2024. aastal koostatud ekspertarvamustes esitatud lisaks aasta-aastalt korduvatele. Ettepanekud on teemade ja liiklejarühmade järgi grupeeritud ning üldistatud.

Selgitus ja teavitustöö

Mootorsõidukijuhid

- Juht on kohustatud enne sõidu alustamist ja vajadusel ka sõidu ajal veenduma, et:
 - tema tervises seisund lubab sõidukit juhtida (2);
 - sõiduk on tehniliselt korras ja läbinud tehnoülevaatuse (1);
 - sõitjate ruumis olevad lahtised esemed on kinnitatud, et vältida nende liikuma hakkamine näiteks õnnetuse või järsu pidurdamise korral (2);
 - sõidukile paigaldatud seadmed on transpordiasendis ja korrektselt kinnitatud (1);
 - sõiduki ette paigaldatud tööorgani kõrgus on seadistatud selliselt, et juhi vaateväli on vaba (1).

¹ 2024. aastal lõpetati 65 liiklusõnnetuse menetlus, neist 22 juhtus 2023. aastal.

² Mitme liiklusõnnetuse puhul on ettepanek tehtud.

- Kiiruse valikul peab juht:
 - talvistes oludes arvestama, et tee võib ristmikel olla libedam kui mujal, mistõttu ei saa peale peatumist või kiiruse olulist vähendamist igakord kohapealt kiiresti liikuma (1);
 - arvestama, et madalalt paistev päike pimestab ja halvendab nähtavust, sellest johtuvalt tuleb kiirust vähendada (2);
 - kitsal teel vastu sõitjast möödumisel vähendada sõidukiirust (1);
 - kohtades, kus on näha, et teekattes on bituumen välja sulanud, olema eriti ettevaatlik ja märja tee puhul vähendada kiirust tavapärasest rohkem (1);
 - ülekäigurajale või ülekäigukohale lähenedes vähendada kiirust ja olema valmis jalakäijatele teeandmiseks (3);
 - raudteeülesõidukohale lähenedes tuleb vähendada kiirust, et vajadusel saaks sõiduki peatada enne ülesõidukohta (1);
 - kehvade tee- ja ilmaolude korral ei tuleks sõita lubatud maksimumikiirusega (1).
- Sõidukit juhtimise ajal:
 - tuleb olla tähelepanelik ning keskenduda juhtimisele (5);
 - ei tohi tegeleda kõrvaliste asjadega, mis viib tähelepanu juhtimiselt kõrvale (2);
 - enne möödasõidu alustamist tuleb veenduda manöövri ohutuses, eriti tähelepanelik tuleb olla kehvades tee- ja ilmoludes (4);
 - tuleb bussipeatuste vahetus läheduses olla tähelepanelik, pöörates eriti tähelepanu vähem kaitstud liiklejatele (2);
 - tuleb bussipeatuses seisvast või just liikuma hakanud bussis möödudes olla äärmiselt tähelepanelik ja arvestada, et seal võib olla jalakäijad, kes hakkavad teed ületama (2);
 - teetööde alas tuleb järgida liikluskorraldusvahendite nõudeid ning olla tähelepanelik ja ettevaatlik ka siis, kui nähtavalt töid ei tehta (2);
 - pimedal ajal peab olema tähelepanelik võimalike teel asuvate objektide suhtes (1).
- Ristmiku ületamisel peab juht arvestama, et:
 - peateele sõites tuleb anda teed kõigile peateel liiklejatele (1);
 - liikudes peateel ning märgates kõrvateel lähenevat sõidukit tuleb olla valmis selleks, et teine osapool ei ole peateel liikunud sõidukit märganud või ei oska arvestada selle lähenemiskiirusega (1).
- Sõiduki rehvidega seoses jälgida, et:
 - kõik M+S tähistusega rehvid ei ole talverehvid ning kui tegemist ei ole talverehviga, siis ei ole tohiks talvistes tingimustes nendega sõita (1);
 - rehvide vanus - ajas rehvi haardeomadused muutuvad, üle 7-8 aasta vanuste rehvide kasutamisest tuleks võimalusel hoiduda (2);
 - vähendatud hõõrdetakistusega rehvide puhul tuleb arvestada nende halvema pidavusega libedal teekattel (1);
 - kasutataks hooajale vastavaid rehve (1).
- Tehnoülevaatuseta sõidukiga on lubatud sõita vaid remondikohta ja tehnoülevaatusel (1).
- Hooldussõidukitega arvestamine, nende taga võib olla lumepilv, sahad võivad ulatuda sõiduki gabariidist suhteliselt palju välja ning vajadusel võib hooldeauto sõita sõidurajalt välja (1).

- Mootorratturid:
 - sõidukoolitused aitavad omandada mootorrattasõiduks hädavajalikke sõiduoskusi ja pidurdamistehnikaid, mis muudavad sõidu turvalisemaks (2);
 - on vähem kaitstud ja peaksid seetõttu olema eriti ettevaatlikud (3);
 - turvavarustuse vajalikkus (riietus, jalatsid, kindad, motokiiver, lisakaitseid (1);
 - oluline on osata oma liiklusvahendiga sõita ja selle käitumist tunda eriti koos kaassõitjaga sõites (1);
 - suurel kiirusel äkkpidurdamisega kaasnevad ohud (1).
- Lahtise, kaitsekabiiniga, T-kat sõiduki, mille kiirusepiirang on üle 40 km/h juhtimisel tuleb teel liigeldes kanda motokiivrit (1).
- Sõiduki peatumise ja parkimise nõuete täitmisest kinnipidamine asulavälisel teel (1).
- Tulede kasutamise nõuded, sealhulgas sõiduki peatumise ja parkimise ajal (1).
- Tagurdamine on üks ohtlikemaid manöövreid ja seda tehes tuleb olla äärmiselt tähelepanelik, vajadusel tuleb ohutuse tagamiseks kasutada teiste isikute abi (1).
- Ka esmapilgul pisirikkumisena näiv pidevjoone ületamine võib tuua kaasa väga raskete tagajärgedega kokkupõrke, kuna kaasliiklejal on raske sellist ootamatut manöövrit ette näha (1).
- Hämaras ja pimedas ajal metsavaheliselt lõikudel peab juht arvestama võimalusega, et metsloomad võivad liikuda üle tee (1).
- Bussijuhid:
 - koolitustel selgitada keerulistes olukordades (nt laste grupid, kitsad teed) sõitmisele ja ohutule manööverdamisele (1);
 - bussijuht peab tuletama sõitjatele meelde turvavöö kinnitamist ning võimalusel enne väljasõitu seda kontrollima (1).
- Eriliigilise sõiduki (nt prügiauto) juhtimine erineb tavalise sõiduauto juhtimisest, seega nõuab juhilt suuremat tähelepanu ning oma kogemuse ja oskuse paremat hindamist ning sõiduki juhtimine ilma vastava ettevalmistuseta tõstab märkimisväärselt õnnetusse sattumise riski (1).
- Sõidukid paigaldatud tööseadmete turvalukustusi ei tohi iseseisvalt ja ebaprofessionaalselt valmistaja projekteeritust muuta (1).
- Liiklusohu olukorras peab sõidukijuht kasutama hoiatusmärguandena helisignaali ja mitte lootma, et ohu tekitanud liikleja märkab teist sõidukit (1).
- Juhtidele suunatud selgitustöö: juhi tegutsemine liiklusõnnetuse korral ja üldine abistamiskohustus liiklusõnnetuse puhul (2).
- Eakal sõidukijuhil on mõistlik muuta enda sõidustiili rahulikumaks ning loobuda manöövri sooritamise, mille jaoks ei ole reageerimiskiirus ning koordineerimine enam sama head kui noorusajal (2).
- Julgustada inimesi, kes tunnevad, et vaimse tervisega seotud sümptomid tema elu häirima hakkavad, pöörduma abi saamiseks asjatundja konsultatsioonile (2).

Jalakäijad:

- Alkoholi tarvitajana liikluses osaledes tuleb olla äärmiselt ettevaatlik ja tähelepanelik, võimalusel tuleks vältida asulavälisel teel pimedas liikumist (1).
- Seisvate ja nähtavust piiravate sõidukite varjust/tagant sõidutee ületamine on ohtlik (1).
- Madalalt paistev päike pimestab ja halvendab nähtavust (1).

- Kahesuunalisel eraldusribata asulavälisel teel, kus puudub kõnnitee, peab jalakäija liikuma vasakpoolsele teepeenrale, selle puudumisel sõiduteel selle vasaku ääre lähedal (1).
- Punase fooritule ajal tee ületamine ka hõreda liikluse korral ei ole ohutu, kuna juhuslik ülekäigurajale lähenev sõidukijuht ei pruugi teed ületavat jalakäijat märgata (1).

Jalgratturid ja kergliikurijuhid:

- Jalgratta ja kergliikuri juhtimine, kui alkoholi sisaldus väljahingatavas õhus on üle piirmäära või joobeseisundis on keelatud (2).
- Jalgrattaga sõites peaks ka täiskasvanud kandma kinnirihmatud jalgrattakiivrit (3).
- Jalakäijate ülekäigurajal üle tee sõites ei ole jalgratturil juhtide suhtes eesõigust ja enne ülekäigurajale sõitmist tuleb veenduda, et lähenemas ei ole sõidukeid (2).
- Enne igasugust manöövrit tuleb veenduda selle ohutuses (1).

Laiem üldsus

- Joobes isiku sõidukirolli asumist tuleks võimalusel takistada või teavitada sellest koheselt häirekeskust (9).
- Ei tohiks olla kaassõitjaks joobes juhil sõidukis (1).
- Raskes joobes inimesi ei tohiks jätta järelevalveta kohtades, kus liiguvad või hakkavad liikuma sõidukid (1).
- Ka väiketraktori, ATV jms juht peab olema kaine, seda nii tööd tehes, kui ka teel ühelt töökohalt teisele liikudes (1).
- Eakate pereliikmete tervist tuleb jälgida ja kui on näha, et tema sõiduki juhtimise võimekus jätab soovida ja võib ohustada tema enda või kaasliiklejate elu ja tervist, ei tohiks teda rooli lasta (2).
- Ühissõidukis, mille on turvavööd, sõites tuleb kinnitada turvavöö (1).
- Ennetustöös pöörata tähelepanu joobes sõidukit juhtima kipuvate inimeste lähedastele, julgustades neid jagama teavet ohust politsei või kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga (1).
- Noored:
 - mopeedi juhtimine nõuab juhtimisõiguse olemasolu (1);
 - mopeedijuht peab kandma kiivrit (1);
 - liikluses osalev sõiduk, sh jalgratas, peab olema tehniliselt korras (2);
 - tee ületamisel peab veenduma selle ohutuses (1);
- Haridusasutused: nõuded jalgratta/kergliikuri tehnilisele seisukorrale, jalgratturi liiklusreeglid. Enese nähtavaks tegemise olulisus (1).
- Lasterühmad ja laste vedu (1):
 - Enne väljasõite tuleb lastele ja õpetajatele selgitada, kuidas käituda bussi ootamise ja peale mineku ajal, sealhulgas ohtlike olukordade vältimise reeglid;
 - Õpetajad või saatjad peavad ootamise ajal kindlustama, et lapsed viibiksid turvalises piirkonnas ega liiguks kontrollimatult teele;

- Väljasõitude planeerimisel tuleks hinnata ootamiskoha turvalisust (näiteks parkimisalade olemasolu). Kitsastel ja ohtlikel teedel tuleks otsida alternatiivseid parkimisalasid.
- Inimesed pööraksid tähelepanu oma lähedaste käitumisele, et märgata muutusi, mis viitavad suitsiidimõttele õigeaegselt ning suunata neid vajadusel spetsialistide poole abi saamiseks (2).

Järelevalve:

Liiklusjärelevalve

- Juhtide liikluskäitumise mõjutamiseks on vajalik igapäevane liiklusjärelevalve.
- Liiklusjärelevalve käigus tõhustada järelevalvet:
 - liiklusriskeeriva käitumise üle, sh mobiiltelefoni kasutamise üle sõiduki juhtimise ajal (1);
 - jalgratturite poolt kiivri kasutamise ning jalgrataste tehniline seisukorra üle (1);
 - mootorratturite poolt liiklusnõuete täitmise üle, sh piirkiirustest kinnipidamise üle (1).
- Kaasata motopolitsei kogukonnatöösse, et suhelda mootorratturitega otse ja edendada ohutut liikluskäitumist.
- Kiiruskaamerate paigaldamine pikkadel sirgetel teelõikudel (1).

Teejärelevalve

- Tõhustada järelevalvet hooldeettevõtete üle, et tagatud oleks teede seisundi vastavus kehtestatud seisunditaseme nõuetele (2).

Koolitus

- Mootorratturitel on vajalik teha hooaja alguses sõidutreeningut (4).
- Bussijuhtidele kehtestada ohutu sõidu koolituse läbimise kohustus (1).
- Kutseliste juhtide ameti- ja täiendkoolitusel rõhutada pimealadega seotud ohte ning juhi võimalusi ohtude vältimiseks (1).
- Ettevõtetes tuleb töötajaid paremini instrueerida, kuidas mehhanismidega ohutult tööd teha, arvestades, et territooriumil võivad liikuda inimesed (1).

Teede projekteerimine, ehitamine, hooldus ja korrashoid

- Peale teetööde lõppu või tööde katkestamist ei tohiks objektile olla täitmata peenraid (1).
- Digitaalsete liiklusmärkide ja hoiatussüsteemide laialdasem kasutamine (1).
- Teel, kus esineb peale pikki sirgeid lõike või laugeid kurve üksik väiksema raadiusega kurv, tuleks see tähistada liiklusmärkidega 141/142 "Ohtlik kurv" või mitme kurvi korral märkidega 143/144 "Ohtlikud kurvid" ning vajadusel lisada kurvi täiendavalt märgid 681/682 "Kurvi suund" (1).

- Segaliiklusega avatud aladel peaks kaaluma võimalusi liikluse korraldamiseks, tähistades sõidukite parkimiskohad ja põhilised liikumise koridorid ning jalakäijate liikumise põhilised trajektoolid (1).
- Maanteedel tuleb tagada sõltuvalt kiirusest nõutav teega külgnev vaba ruumi laius või kasutada võimaliku teelt väljasõidu takistamiseks pörkepiiret (1).
- Ristmikel nähtavuskolmnurkade hoidmine takistusevabadena (1).

Seadusandlus ja normid

Juhtidele esitatavad nõuded

- Koostöös Terviseametiga korrastada mootorsõidukijuhtide tervisekontrolli süsteem. Tervisetõendi kehtetuks tunnistamise korra lihtsustamine (5).
- Eakate juhtide tervisekontrolli süsteemi tõhustamine (1).
- Süstemaatiline korduvate rikkumistega sõidukijuhtidega tegelemine, et vähendada nende riskikäitumist- veapunktsüsteem.

Sõidukite tehnoseisund

- Sõidukite tehnonõuetele vastavuse kontrollis pöörata tähelepanu lisaseadmete korrasolekule, eriti seadmetele, mis võivad väljuda sõiduki tavagabariitidest (1).
- Sõiduki lisaseadmete detailid, mis nt. töösendis väljuvad sõiduki gabariitidest peavad olema tähistatud helkurtähistusega (1).

Keskkond

- Kaaluda madalama klassiga ja klassita ning väikese liiklussagedusega teedel suurima lubatud sõidukiiruse üldist alandamist, kuna sellised teed enamasti ei vasta tehnilistelt parameetritelt ega ka teehoiu tasemelt tingimustele, mille puhul oleks üldine piirkiirus 90 km/h liiklemiseks ohutu (2).
- Raudteeülesõidukohtade ohutuse suurendamine (1):
 - Varustada maanteedel olevad raudteeülesõidukohad tõkkepuudega;
 - Kasutada rongidele paigaldatud valjema heliga hoiatussignaali raudteeülesõidukohale lähenedes;
 - Kaaluda rongide esiosade ohutumaks muutmist:
 - paigaldades ohutumad löögipehmedid;
 - kattes haakeseadme;
 - lisades allasõidutõkke, mis kokkupõrkel suunaks sõiduki rongi eest ära.

Muu

- Sotsiaalmaja töötajad peavad jälgima oma klientide tegevust, sh ka sotsiaalmajast väljumisel helkuri olemasolu (1).

Komisjon pidas vajalikuks ennetus- ja järelevalvetegevuste käigus, taristu ehitamisel ja hooldamisel, liiklusreeglite kujundamisel ning sõidukijuhtide koolituse korraldamisel silmas pidada eespool toodud ettepanekuid ja põhimõtteid.

Ekspertide hinnangul võib esitatud ettepanekute ja põhimõtetega arvestamine mõjutada liiklusõnnetuste toimumist või nende tagajärgi.

Villu Vane

liiklusekspert,
liiklusohutuse osakond
Transpordiamet
liiklusõnnetuste põhjuste väljaselgitamise ekspertkomisjoni esimees

20.03.2025